رئیس خانه صنعتکاران ایران در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مطرح کرد

افزایش اقبال عمومی به ساخت ایران

مهدی عبداللهی
دبیر گروه اقتصاد

خانه صنعتکاران به‌عنوان یک مجموعه تخصصی و مردم‌نهاد بنا بر نیازی که در حوزه کمک به صنعت احساس می‌شد، تشکیل شده است و برای حل مشکلات صنعت راهکارهای تخصصی را در کمیسیون‌های مربوطه مطرح می‌کند. این مجموعه بخش خصوصی در حال حاضر ۱۶ کمیسیون تخصصی دارد که ۱۲۵۰ نفر از نخبگان بخش‌های مختلف صنعت در این کمیسیون‌ها حضور دارند. همچنین به گفته مسئولان این نهاد، خانه صنعتکاران ایران نخبگان را در کمیسیون‌های نفت و پتروشیمی، معدن، آب و خاک و محصولات کشاورزی و... دور هم جمع کرده تا در راستای احصای مشکلات و ارائه راهکارهای علمی و عملی اقدام کنند. سیدعلیرضا بنی‌هاشمی، رئیس خانه صنعتکاران ایران در گفت‌وگو با «فرهیختگان» درباره وظایف، کارکردها و خدمات ارکان خانه صنعتکاران می‌گوید مجموعه خانه صنعتکاران بالغ بر ۳۰ سال قدمت دارد و در حوزه اقتصاد و تولید فعال است. ما رشد اقتصاد کشور را یکی از مهم‌ترین مولفه‌ها می‌دانیم و در هرم این موضوع، اقتصاد تولیدی مسلح به سلاح دانش‌بنیان را بخش اصلی می‌دانیم. معتقدیم تنها مسیری که به ما کمک می‌کند این پیچ تاریخی را به سلامت بگذرانیم همین موضوع است و ما این امر را در خانه صنعتکاران با جدیت دنبال می‌کنیم. تلاش می‌کنیم ضمن بررسی مشکلات، راهکارهای علمی، مهندسی و کارشناسی شده را فریاد بزنیم. وی می‌گوید صنعتکار ما موفق شده تحریم‌های خارجی را به‌راحتی دور بزند و محصول ایرانی را در عرصه بین‌المللی به فروش برساند. درست است که شرایط تحریمی اوضاع فروش را سخت کرده اما بن‌بست ندارد. آن چیزی که صنعتکار ما را به چالش جدی دچار کرده، طرح‌ها و موانع داخلی است. «فرهیختگان» درخصوص عملکرد بخش صنعت کشور به‌ویژه در شرایط تحریمی سال‌های اخیر گفت‌وگوی مفصلی با سیدعلیرضا بنی‌هاشمی، رئیس خانه صنعتکاران ایران داشته که متن آن در ادامه می‌آید.

افزایش اشتغال بخش صنعت با وجود تحریم‌ها

سیدعلیرضا بنی‌هاشمی درباره وضعیت اشتغالزایی و صادرات بخش صنعت در سال‌های اخیر و تاثیر تحریم‌ها می‌گوید: «در حوزه صادرات کل بخش‌های اقتصادی چند نکته حائز اهمیت وجود دارد. مورد اول اینکه متاسفانه ما در حوزه صادرات از نظر حجم و وزن شاید افزایش داشتیم اما به‌لحاظ ارزش افزوده این رشد رقم نخورده است؛ چراکه میانگین هر تن کالای صادرات ایران حدود ۳۵۸ دلار و میانگین واردات ما حدود ۱۶۰۰ دلار است؛ یعنی ارزش افزوده واردات ما نسبت به صادرات چیزی حدود ۴٫۵ برابر است. به بیان بهتر این موضوع خام‌فروشی ما را نشان می‌دهد. اما در بخش صنعت ارزش هر تن اقلام صادراتی ما بیش از ۱۰۰۰ دلار یا به عبارتی ۳ برابر میانگین ارزش هر تن صادرات غیرنفتی است. گرچه ما از این وضعیت هم راضی نیستیم، اما در شرایط فعلی و با همه محدودیت‌های تحریمی که داریم، اقلام صادراتی بخش صنعت بالاترین ارزش افزوده را در میان بخش‌های اقتصادی دارد. گفته شده که ما به‌عنوان بخش خصوصی به همین وضعیت قانع نیستیم و براساس احساس نیازی که داشتیم، به‌صورت جدی در خانه صنعتکاران سعی کرده‌ایم فعالان دانش‌بنیان را به بازار متصل کنیم تا با شناسایی در زنجیره ارزش به تکمیل آن کمک کنند. وقتی خود فعالان دانش‌بنیان می‌خواهند با یک مجموعه پتروشیمی قرارداد منعقد کنند برای مثال حدود ۳ سال طول می‌کشد و آنها نمی‌توانند به بازار متصل شوند. اما ما دسترسی‌هایی ایجاد می‌کنیم که شرکت‌ها بتوانند با استفاده از توانایی و دانش فنی دانش‌بنیان‌ها، اقلام با ارزش افزوده بالا تولید کنند.»

موانع داخلی باید حل شود

رئیس خانه صنعتکاران ایران درخصوص موانعی که بر سر راه توسعه بخش صنعت وجود دارد می‌گوید، معتقدم سیاست رفع تعهد ارزی باید همچنان ادامه یابد اما ما خواستار تنوع‌بخشی به شیوه‌های رفع تعهد ارزی هستیم. این مسیر بزرگ‌ترین معضل صادرکنندگان ماست که سبب شده کارت بازرگانی بسیاری از تولیدکنندگان غیرفعال و قفل شود. اگر بانک مرکزی و سازمان توسعه تجارت و متولیان امر در این مسیر فکر عاجل نکنند وضعیت بدتر خواهد شد. تصمیمات نباید پشت درهای بسته اتخاذ شود، در این باره نیاز است با بخش‌های خصوصی و تشکل‌ها مشورت شود. این اقدام درصورت انجام می‌تواند به بهبود وضعیت صادرات مواد غیرنفتی در کشور کمک کند. بنی‌هاشمی درخصوص رفع تعهد ارزی عنوان کرد: «ما یک پکیج از روش‌ها برای موضوع تعهد ارزی ارائه دادیم. اعضایی داریم که در آفریقا در کنار فرانسه و آلمان می‌جنگند تا پروژه را برنده شوند. ایجاد مشوق‌های صادرات خدمات فنی مهندسی برای تولیدکنندگان موضوع مهمی به شمار می‌رود. در قزاقستان، ساختمان‌های برند توسط ایرانی‌ها ساخته می‌شود. خوشبختانه این موضوع جزء نقاط قوت به شمار می‌رود. دلیل این رشد برقراری مشوق برای صادرات خدمات فنی و مهندسی بوده است؛ تخفیف‌های برگشت ارز حاصل از صادرات و مواردی نظیر آن برای همه تولیدکنندگان صادرات محور به رونق بازار منجر خواهد شد. اگر بر مبنای ارزش افزوده ایجاد شده، مشوق‌های صادراتی ایجاد شود موثر خواهد بود. ما با خام‌فروشی مخالف هستیم و نباید مشوق صادراتی به آن تعلق گیرد. این شرایط تشویقی باید شامل افرادی شود که برای مثال محصولی را به قیمت ۲ دلار تولید می‌کنند و موفق می‌شوند به قیمت ۱۰ دلار به فروش برسانند. متاسفانه این اقدام در خارج از مرزها انجام می‌شود و بخشی از محصولات صادراتی ما با ارزش افزوده به کشور وارد می‌شود.»

افزایش مشتریان ساخت ایران

بنی‌هاشمی درخصوص برخی ادعاها درمورد رشد ساخت ایران در سال‌های اخیر به‌واسطه ممنوعیت‌های وارداتی اظهار کرد: «موضوع جلوگیری از واردات بحث حاشیه‌ای است. در اصل ما در صنعت پیشرفت داشتیم. مردم می‌بینند که اگر هم در حوزه فرهنگ‌سازی خرید محصولات تولیدکنندگان را حمایت کنند، تولیدکننده نیز تمام تلاش خود را به کار خواهد بست تا بتواند کیفیت محصولات خود را افزایش دهد. این پیشرفت را در حوزه‌های مختلف صنعت از تولید داخل شاهد بودیم. جهش قابل لمسی در این زمینه رقم خورده و بخشی از آن به‌واسطه حمایت مردم از تولیدکننده داخلی بوده است. برای مثال در گذشته درهای ضدسرقت وارداتی بود، امروز تولیدکننده کاری کرده که واردات دیگر توجیه و صرفه اقتصادی ندارد و به صرفه نیست. این مورد در حوزه کنتور هوشمند کشاورزی نیز صدق می‌کند. اکنون دانش فنی ساخت کنترل در کشور وجود دارد و تولید می‌شود و قیمت آن از بهترین کالای خارجی نیز بهتر است. اکنون ۷۰ درصد بازار داخل کنتور در اختیار این تولیدکننده دانش‌بنیان است.»

یک مانع عجیب پیش پای صنعتکاران

رئیس خانه صنعتکاران ایران پیرامون مشکلات اشتغالزایی در بخش صنعت گفت: «از جمله چالش‌های بخش صنعت عدم اجازه نوسازی و طرح‌های توسعه واحدهای تولیدی در شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران است که درصورت رفع این مشکل می‌توان فرصت‌های شغلی زیادی در کشور ایجاد کرد.» وی ادامه داد ما برخی مجموعه‌ها را داریم، مانند مجموعه‌ای که تولیدکننده قطعات سخت‌افزاری ضبط خودروهای ایران خودرو است، این صنعت مشکلی از لحاظ محیط زیست و... ندارد اما متاسفانه طبق قانون مانع‌تراشی که وجود دارد تولیدکننده نمی‌تواند سه سوله برای اشتغالزایی ۸۰۰ نفر ایجاد کند. این موضوع در اواخر دوران ریاست جمهوری آقای روحانی پیگیری شد و به جاهایی خوبی رسید. می‌بینیم در دل شهر آلمان کارخانه فولاد وجود دارد؛ دانش‌ها و تکنولوژی‌های موجود به فیلتر شدن آلودگی هوا کمک می‌کند. می‌توانیم فولادسازان را موظف کنیم از این تکنولوژی‌ها استفاده کنند. این تکنولوژی در ایران نیز توسط فعالان دانش‌بنیان به تولید رسیده است. اکنون صورت مساله را پاک می‌کنیم. ما یک کارخانه در مشهد داشتیم که یک دستگاه آن به عرض ۱٫۵ در ۶ متر در هر شیفت ۳۰۰ هزار قطعه آجر عایق حرارت، عایق صدا در رنگ‌های مختلف بدون آلایندگی و تولید صدا تولید می‌کرد اما چون فعالیت آن در حوزه آجرسازی بود به او مجوز نمی‌دادند.

در ۱۲ کشور دفاتر گسترش بازارهای صادراتی داریم

بنی‌هاشمی در پایان یادآور شد: «ما مشکلات اساسی و موانع صنعت را شناسایی کردیم و بر آن مبنا کمیسیون‌های مربوط به آن را تشکیل دادیم. برای مثال در حوزه مالیات خلأ وجود داشت. تولیدکننده نمی‌تواند درگیر تمامی این مسائل باشد. در نتیجه ما کمیسیون مالیاتی را داریم که به تولیدکنندگان مشورت می‌دهند و کنار او هستند تا گزندی متوجه آن نشود. در ۱۲ کشور دفاتری با انگیزه گسترش بازارهای صادراتی ایجاد کردیم. این دفاتر در راستای تسهیلگری در حوزه توسعه بازارهای صادراتی فعال هستند. بازاریابی، بازارسازی، توسعه بازار نسبت به سلایق و علایق کشور مقصد هدف اصلی این دفاتر است. برای مثال نان خرمایی با ذائقه کشور استرالیا هم خوانی دارد، ما این موضوع را به تولیدکننده می‌گوییم تا با توجه به استانداردهای کشور مقصد اقدام کند. به بیان بهتر ایجاد بازارهای پایدار صادراتی برای محصولات ایرانی از اهداف اساسی ما به شمار می‌رود. انتقال تکنولوژی فعالان دانش‌بنیان نیز از موارد دیگر است. برخی کشورهای همسایه تمایل دارند از این تکنولوژی‌ها بهرمند شوند؛ ما تولیدکننده دانش‌بنیان و بازار صادراتی را به یکدیگر وصل می‌کنیم. تمام ابزار و پلتفرم‌هایی که برای فروش محصول نیاز است را از موارد مالی، اعتمادسازی، مباحث حمل‌ونقل و هر آنچه صادرکننده در آن سوی مرزها به آن نیاز دارد در دفترخانه صنعتکاران ارائه می‌شود تا هزینه تحریم‌ها به حداقل برسد. تلاش ما در راستای اتصال هدفمند بخش‌های مورد نیاز صنعت به یکدیگر است. شکل‌گیری چنین حلقه‌ای از ادامه خام‌فروشی جلوگیری خواهد کرد.»

۴ چالش افزایش سرمایه شرکت‌ها

مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی با بررسی موضوع افزایش سرمایه شرکت‌ها، توصیه‌های سیاستی در این باره را مطرح کرد. این گزارش که با عنوان «افزایش سرمایه شرکت‌ها؛ انواع، کارکردها و توصیه‌های سیاستی با تاکید بر شرکت‌های بورسی» منتشر شده، بیان می‌کند که افزایش سرمایه شرکت‌ها یکی از مهم‌ترین تصمیمات شرکتی است که دلالت‌های مالی، اقتصادی و حقوقی برای شرکت‌ها فراهم می‌آورد. افزایش سرمایه با تغییر در سمت چپ ترازنامه شرکت‌ها، با روش‌های متعددی صورت می‌پذیرد. برخی از این روش‌ها مانند افزایش سرمایه از محل سود انباشته، تنها تغییر سرفصل حسابداری است که اندازه ترازنامه را تغییر نمی‌دهد، و برخی نیز مانند افزایش سرمایه از محل صرف سهام، منجر به ورود نقدینگی جدید به شرکت و افزایش اندازه آن می‌گردد. فارغ از نوع افزایش سرمایه، کارکردها و فواید بسیار زیادی به‌موجب افزایش سرمایه نصیب شرکت می‌شود. در این گزارش بیان می‌شود که تأمین مالی، تسهیل در تامین مالی، بهبود وضعیت مالی و ترازنامه‌ای از جمله کارکردهای افزایش سرمایه برای شرکت‌هاست. در این میان، تصمیم‌گیری نسبت به اینکه شرکت از چه روش و محلی نسبت به افزایش سرمایه اقدام کند، بسته به شرایط و عوامل متعددی است. با این حال، افزایش سرمایه شرکت‌ها دارای موانع و چالش‌هایی است که در این گزارش سعی شده است تا به آن پرداخته شود و به‌منظور رفع یا کاهش آن، پیشنهادات و راهکارهایی ارائه شده است. براساس یافته‌های این گزارش، چالش‌های عمومی مرتبط با افزایش سرمایه شامل مواردی مانند دلالت‌های حکمرانی شرکت ناشی از افزایش سرمایه، زمان‌بر بودن فرآیند افزایش سرمایه، عدم دسترسی به منابع تامین‌شده از طریق افزایش سرمایه تا پیش از ثبت آن و ارزش‌گذاری دارایی‌های موضوع افزایش سرمایه شرکت می‌شود. در این گزارش مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها و افزایش سرمایه از محل صرف سهام، و اثر بازار ثانویه سهام، به‌عنوان چالش‌های اختصاصی مربوط به هر یک از روش‌های افزایش سرمایه بیان شده است.

ارائه پیشنهادهای سیاستی

در ادامه گزارش آمده است: افزایش سرمایه شرکت‌ها کارکردها و مزایای متعددی را در سطح بنگاه و کلان اقتصادی فراهم می‌آورد؛ با این حال چالش‌ها و موانعی برای افزایش سرمایه شرکت‌ها وجود دارد که در این بخش از گزارش به منظور رفع چالش‌ها و موانع افزایش سرمایه شرکت‌ها و همچنین تسهیل و ارتقای آن پیشنهادها و توصیه‌هایی ارائه می‌شود.

۱ تاکید بر جذب منابع مالی در افزایش سرمایه‌ها

همان‌طور که در بخش‌های گذشته گزارش اشاره شد افزایش سرمایه شرکت‌ها روش‌های متعددی دارد که آورده نقدی سهامداران و صرف سهام روش‌هایی است که منجر به ورود جریان نقدی به شرکت می‌شود و در واقع به تامین مالی شرکت منجر می‌شود. به بیانی دیگر، این دو روش در مقایسه با سه روش دیگر افزایش سرمایه (۱- تجدید ارزیابی دارایی‌ها ۲- مطالبات حال‌شده سهامداران ۳- از محل سود انباشته)، که به نوعی تغییر در صورت‌های مالی و عملیاتی حسابداری است سبب می‌شود علاوه بر تامین مالی شرکت نقدینگی موجود در نظام اقتصادی را به سمت شرکت‌ها و بخش‌های مولد اقتصادی هدایت کند. به منظور تشویق بیشتر سهامداران در استفاده از این روش‌های افزایش سرمایه می‌توان مشوق‌های قانونی از جمله مشوق‌های مالیاتی را برای این دو روش مدنظر قرار داد. به بیانی دیگر مشابه معافیت مالیاتی که قانونگذار برای افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی شرکت‌ها در نظر گرفته است می‌توان برای افزایش سرمایه از محل آورده سهامداران معافیت مالیاتی یا کاهش مالیات نسبت به آنچه اکنون وجود دارد، در نظر گرفت.

۲ لزوم اصلاح نظام حقوقی اسناد املاک و مستغلات در کشور

همان طور که در بخش چالش‌های افزایش سرمایه شرکت‌ها اشاره شد الزام به داشتن سند رسمی املاک و مستغلات برای افزایش سرمایه شرکت ضروری است. این در حالی است که میزان زیادی از املاک و مستغلات متعلق به شرکت‌ها دارای سند رسمی و معتبر نیست. رفع این چالش مستلزم وجود قانون است؛ درواقع اگرچه مجلس شورای اسلامی با مصوبه‌ای نسبت به رفع این چالش اقدام کرده، اما ضروری است در مجمع تشخیص مصلحت نظام به این مساله توجه ویژه‌ای صورت پذیرد و نسبت به تعیین تکلیف زمین‌های بی‌سند و الزام به اعطای سند رسمی به تمامی زمین‌ها اقدام شود. به طور مشخص، به منظور رفع این چالش -و سایر چالش‌های اقتصادی و غیراقتصادی متاثر از اسناد عادی- ضروری است تا در نظام حقوقی ایران نسبت به تبدیل اسناد عادی یا قولنامه‌ای به سند رسمی برای تمامی املاک و مستغلات اقدام شود. به بیانی دیگر ضروری است تا تمامی املاک و مستغلات مورداستفاده اشخاص حقیقی و حقوقی نزد سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ثبت و مالکیت و کلیه آثار حقوقی آن برای مالک لحاظ شود و نقل و انتقالات املاک و مستغلات نیز نزد آن سازمان ثبت گردد. همچنین سایر اسناد عادی ملغی‌الاثر گردد و فاقد امتیاز باشد.

۳ تسریع در فرآیندهای اجرایی افزایش سرمایه شرکت‌ها با تاکید بر استفاده از فناوری‌های نوین

تسریع در مراحل اداری و اجرایی افزایش سرمایه ازجمله پاسخ به درخواست افزایش سرمایه توسط مراجع صادرکننده مجوز آن ازجمله ضروریات انجام افزایش سرمایه و دسترسی سریع به منابع مالی حاصل از آن است. در این میان می‌توان برخی مراحل و فرآیندها را با استفاده از هوش مصنوعی و هوشمندسازی ارزیابی و با سرعت بیشتری انجام داد. شایان ذکر است که اقدامات سازمان بورس و اوراق بهادار مبنی بر الکترونیکی کردن فرآیند افزایش سرمایه می‌تواند نقش مهمی در تسریع این فرآیند داشته باشد و در دستیابی شرکت‌ها به منافع افزایش سرمایه کمک کند؛ در این میان نقش قوانین و مصوبات مجلس نیز پررنگ است.

۴ آموزش و فرهنگ‌سازی در خصوص افزایش سرمایه شرکت‌ها

هرکدام از روش‌های افزایش سرمایه شرکت‌ها دارای ابعاد حقوقی مالی و اقتصادی است. ابعاد مختلف افزایش سرمایه سبب پیچیدگی آن می‌شود و در برخی موارد ممکن است سهامداران را نسبت به تصمیم‌گیری با ابهام مواجه کند. در این زمینه ضروری است نهادهای متولی آموزش و فرهنگ‌سازی در بازار سرمایه به خصوص سازمان بورس و اوراق بهادار نسبت به این مساله توجه کافی را داشته باشند. همچنین تدوین سرفصلی از دروس در مقاطع تحصیلات عالی و مدارس در زمینه‌های اقتصادی مالی و بازار سرمایه از جمله افزایش سرمایه شرکت‌ها می‌تواند به افزایش آموزش و فرهنگ در این زمینه کمک کند.

ایران و روسیه هاب انرژی منطقه می‌شوند؟

لیلی زواره‌ای
خبرنگار

تامین و تولید انرژی و وقوع درگیری‌های استراتژیک در خاورمیانه، زمینه را برای شکل‌گیری نوع جدیدی از توازن قدرت جهانی فراهم کرده است. از سوی دیگر وقوع جنگ اوکراین و پیدایش بحران انرژی، جهان را به سوی شکل‌گیری قطب‌بندی جدیدی در حوزه انرژی و تولید و توزیع آن سوق داده است. در یک قرن گذشته چگونگی تسلط و کنترل جریان تولید انرژی همواره موضوع بحث و کشمکش ابرقدرت‌ها بوده اما طی چند سال اخیر با توجه به تغییر توازن قدرت در عرصه بین‌المللی، شکل‌گیری نوع دیگری از توازن قدرت مبتنی بر چند قطبی سازی جهانی رخ داده که زمینه را برای ایفای نقشی تعیین‌کننده، مستقل و مبتنی بر منافع ملی کشورهای تولیدکننده انرژی فراهم آورده است. در حال حاضر، استفاده از انرژی به عنوان سلاحی استراتژیک به منظور پیشبرد اهداف کشورهای تولیدکننده در حال گسترش می‌باشد. این مساله زمینه‌ساز فرصتی بزرگ برای جمهوری اسلامی ایران و روسیه برای ایفای نقشی موثر در روابط بین‌الملل و چالشی برای قدرت‌های غربی محسوب می‌شود. این دو کشور با دسترسی به منابع غنی نفت و گاز و سهمی عمده و راهبردی در فرآیند تامین انرژی جهانی، می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به نظم نوین جهانی با توجه به منافع ملی خود داشته باشند.

نقشه انرژی جهان تغییر کرد

آمریکا همواره جایگاه نخست تولید نفت دنیا را در اختیار داشته و داده‌های موسسات بین‌المللی غیردولتی هم نشان می‌دهد این کشور در طول یک دهه آینده، بخش قابل توجهی از کل تولیدات نفت و گاز را به خود اختصاص خواهد داد. همچنین آمارها نشان می‌دهد که پس از وقوع جنگ اوکراین نفت و گاز ایالات متحده جایگزین تولیدات روسیه شده که البته این موضوع نمی‌تواند ادامه یابد. از سوی دیگر داده‌هایی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد تا سال ۲۰۳۰ بیشترین رشد تقاضای انرژی در جهان به چین اختصاص خواهد داشت و به نظر می‌رسد در پایان افق چشم‌انداز ۲۰۳۵ هند از چین پیشی بگیرد. این حجم تقاضا باعث شده تسلط بر بازار این دو کشور برای کشورهای تولیدکننده انرژی به چالش و رقابتی جدی تبدیل شود. در این میان وقوع جنگ اوکراین و تحریم‌هایی که از گذشته تاکنون علیه ایران و روسیه اعمال شده، نقشه انرژی منطقه و جهان را تغییر داده است. بر همین اساس در بازارهای انرژی تغییرات قیمت‌ها چشمگیر بوده و در روابط بین کشورها و نقش برخی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان بزرگ تحولات چشمگیری رخ داده است. کشورهای غربی در واکنش به حمله روسیه به اوکراین، تحریم‌های فراگیری علیه مسکو اعمال کرده‌اند که نفت روسیه نیز مشمول تحریم‌ها است. روسیه در واکنش به تحریم‌های اروپا عرضه گاز به این قاره را به شدت محدود کرده است. از سوی دیگر، کشورهای دارای درآمد کم و متوسط به دنبال منابع ارزان انرژی هستند. افزایش قیمت انرژی به رشد قیمت مواد غذایی هم کمک کرده است. جنگ اوکراین، جایگاه روسیه را در بازارهای انرژی جهان تغییر داد. در سال ۲۰۲۲ بیش از نیمی از نفت صادراتی روسیه و سه چهارم گاز این کشور به اروپا صادر می‌شد اما امروز اروپایی‌ها برای تامین نیاز خود به گاز به سراغ تولیدکنندگان بزرگ، از جمله نروژ، الجزایر و آمریکا رفته و راهبردهایی مانند افزایش عمومی سطح قیمت انرژی و الزام به تامین انرژی این اتحادیه از مسیر انرژی‌های پاک تا سال ۲۰۳۰، جایگزینی منابع تامین انرژی، حرکت به سمت منابع تجدیدپذیر انرژی و فعال کردن دوباره برخی از معادن زغال‌سنگ و رآکتورهای هسته‌ای رفته‌اند. در این میان روسیه هم در حال افزایش صادرات نفت خود به کشورهای آسیایی به ویژه چین و هند است و پیش‌بینی شده که نقش مسکو در تامین انرژی موردنیاز آسیا به ویژه چین افزایش یابد.

مساله خلیج فارس

این موضوع بر همه قدرت‌های جهان واضح است که اگر روسیه بخواهد می‌تواند دیپلماسی بین‌المللی و تلاش‌های سیاسی غرب را در منطقه، چه در صحنه و چه در سازمان ملل متحد تضعیف کند. از سوی دیگر طولانی شدن جنگ اوکراین بر نحوه مانور کشورهای عربی به ویژه کشورهای خلیج فارس در روابط آمریکا و روسیه در منطقه تاثیرگذار خواهد بود. نگرانی چرخش کشورهای عربی به سمت روسیه همیشه وجود دارد تا به آمریکا یادآوری کند از ائتلاف‌ها و همکاری‌های تاریخی دهه‌های گذشته بین کشورهای عربی خلیج فارس و ایالات متحده دور نشود. هر چند کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از لحاظ تاریخی روابط عمیقی با غرب دارند، اما با روسیه هم روابط چندوجهی دارند و بنابراین با احتیاط جنگ اوکراین را دنبال می‌کنند. عملیات روسیه در اوکراین، تاثیر قابل توجهی بر سیاست انرژی، دسترسی به آبراه‌های استراتژیک و امنیت غذایی در خاورمیانه، شمال آفریقا و کشورهای خلیج فارس داشته و بی‌طرفی رهبران منطقه، قیمت جهانی نفت را بالانگه داشته است.

جایگاه ایران و روسیه در نقشه انرژی

ایران و روسیه بزرگ‌ترین منابع سوخت‌های فسیلی را به خود اختصاص داده‌اند. به همین دلیل پس از تحریم‌های روسیه و تغییر مسیر این کشور برای فروش نفت بحثی در رابطه با تداخل بازارهای ایران و روسیه و ایجاد فضایی متشنج در بازار نفتی و گازی منطقه مطرح شد که این موضوع به بررسی بیشتر نیاز دارد. هر چند ایران از منابع فسیلی بسیار غنی برخوردار است ولی به دلیل وقوع تحریم‌ها بهره‌برداری از این منابع بسیار کمتر از ظرفیت و پتانسیل آن است. اما با توجه به وجود نیروی کار ارزان و سایر عواملی که در راستای تولید نفت به کار برده می‌شوند، نفت در ایران ارزان‌تر از سایر کشورها تولید می‌شود و به همین دلیل ایران قدرت چانه‌زنی بیشتری در مقابل روسیه دارد. به تازگی با توجه به قراردادهایی که میان ایران و روسیه در حوزه انرژی منعقد شده، انتظار می‌رود که طرف روسی با سرمایه‌گذاری کلان در صنعت نفتی و گازی ایران به بهره‌برداری از این منابع و فروش آن اقدام کند. این موضوع نه تنها دلیلی بر رد ادعای تداخل تجاری در حوزه بازار انرژی منطقه است که نشانه گسترش صنایع نفتی کشور و ورود سرمایه به این حوزه محسوب می‌شود. این همکاری می‌تواند پس از اتمام جنگ اوکراین هم ظرفیت همکاری دوجانبه بین این دو کشور را در خصوص راهبردهای اتخاذ شده در بازار انرژی منطقه، هماهنگ و سازماندهی کرده و با تشکیل بلوک تولیدی میان ایران و روسیه در بازار انرژی جهانی، نقشی هماهنگ و تاثیرگذار در این حوزه ایفا کند. همچنین با توجه به موقعیت ژئوپلیتیکی ایران، دسترسی به آب‌های آزاد خلیج فارس، دریای مکران و تنگه هرمز از ظرفیت بالایی برای ترانزیت کالاهای پتروشیمی و انرژی روسیه با هزینه و مسافتی کمتر امکان‌پذیر است. از سوی دیگر ایران با توجه به سابقه طولانی در تحریم‌های نفتی برای دور زدن تحریم‌ها و بازاریابی تجربه خوبی دارد که این توانمندی هم ظرفیت همکاری دو طرف را افزایش می‌دهد.

دوشنبه ۲۷ فروردین ۱۴۰۳
شماره ۴۱۱۳
WWW.FDN.IR
FARHIKHTEGANDAILY

مدیرمسئول:
محمدامین ایمانجانی
قائم‌مقام مدیرمسئول:
مسعود فروغی
سردبیر:
محمد زعیم‌زاده
تلفن و فکس:
۶۲۹۹۹۴۹۵ (۰۲۱)
کدپستی:
۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶
چاپ:
چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
نشانی:
خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری
روبه‌روی ساختمان بورس
ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم